

एवमतिशयस्य घातकत्वमंगीकृत्यात्मा लेप उक्तः ॥ इदानीं घातकत्वमेव नास्तीत्याह ॥ अदृष्टेति ॥ अदृष्टप्रतीकारेण अचेतनतयाऽज्ञातस्वकर्तव्यशत्रुप्रतीकारेण ॥ अथ स्वाश्रयचेतनद्वारा तज्ज्ञानमिति चेत्तत्राह ॥ अव्यक्तेन स्वाश्रयभूतात्मनोऽप्रत्यक्षतयाऽप्रत्यक्षरूपाव्यक्तेनातएवासताऽसत्कल्पेन सतावर्तमानेनापि धर्मेण कर्मजन्यातिशयेन कथं परंवध्यस्वरूपं प्राप्तुं शक्यं ॥ अप्राप्य परं हंतीति चेदसंबन्धाविशेषात् सर्वहननप्रसंगः अयं हंतृकृतकर्मजातिशयोवध्यनिष्ठ एवेति चेदन्यधर्मेणान्यस्य धार्मिकत्वप्रसंगः कर्तृनिष्ठत्वेनूक्तदोष इति भावः ॥ २४ ॥ तुल्यन्यायाच्छुभकर्मजातिशयोप्यसन्नेवेति ध्वनितमर्थं तर्केण दृढीकरोति ॥ यदीति ॥ हे सतां मुख्य तत्पुरुषश्रेष्ठ यदि सत्कर्मजन्यमदृष्टं सत्स्यात्तदा तव किंचन किंचिदपि असदशुभं दुःखं न स्यात् ॥ उक्तस्य तर्कस्य विपर्ययपर्यवसानमाह ॥ त्वया चेदृशं दुःखं प्राप्तं तस्मात्तत्सदिति नोपपद्यते ॥ २५ ॥ न नूक्तदोष

अदृष्टप्रतिकारेण अव्यक्तेनासतासता ॥ कथं शक्यं परं प्राप्तुं धर्मेणारिविकर्षण ॥ २४ ॥ यदि सस्यात्सतां मुख्यनासत्स्यात्तव किंचन ॥ त्वया यदीदृशं प्राप्तं तस्मात्तन्नोपपद्यते ॥ २५ ॥ अथवा दुर्बलः क्लीबो बलं धर्मो नुवर्तते ॥ दुर्बलो हतमर्यादो न सेव्य इति मेमतिः ॥ २६ ॥ बलस्य यदि चेद्दमो गुणभूतः पराक्रमैः ॥ धर्ममुत्सृज्य वर्तस्व यथा धर्मे तथा बले ॥ २७ ॥

समूहः कर्मणः प्राधान्येनार्थसाधनपक्षेयुक्तो न तु पौरुषोपकृतस्यार्थसाधकत्वे तर्हि मुख्यमर्थसाधनं पौरुषमेवावलंब्यतामित्याह ॥ अथवेति ॥ दुर्बलः स्वतर्थासाधनासमर्थः अतएव क्लीबार्थसाधनेऽकिंचित्करो बलं पौरुषं अनुवर्तते सहकारितयापेक्षते तदा दुर्बलो हतमर्यादः त्यक्तसुखसाधनत्वमर्यादो धर्मो न सेव्य इति मेमतिः उक्तन्यायेनेति भावः ॥ २६ ॥ ननु पौरुषं सहकारीकृत्य धर्मः साधयतीति नोच्यते ॥ किंतु पौरुषमेव प्रधानं कर्मतु तस्योपकारकं इति तर्हितथैवानुष्ठानं कुर्वित्याह ॥ बलस्येति ॥ बलस्य पौरुषस्य धर्मो गुणभूत इत्यंगीक्रियते तदा पराक्रमैः प्रयत्नैर्धर्ममुत्सृज्य धर्मप्राधान्यं त्यक्त्वा यथेदानीं धर्मवर्तसे प्राधान्येन तथा बले पौरुषे एव वर्तस्व ॥ २७ ॥